

Změny v rozšíření ptáků mezi lety 1985 - 1989 a 2001 - 2003 v ČR

Intenzivní zemědělství, urbanizace, globální klimatické změny a degradace biotopů na zimovištích ovlivňují ptačí společenstva v západní Evropě. Otázku, zda stejné faktory ovlivňují ptačí společenstva i v zemi střední Evropy s odlišnou historií zemědělství, urbanizace i ochrany přírody, zkoumali autoři v této studii. Pro analýzu byly využity údaje ze dvou hnízdních atlasů rozšíření ptáků v ČR z let 1985 - 1989 a 2001 - 2003. V obou mapovacích obdobích bylo zaznamenáno 208 ptačích druhů. Výsledky analýzy odhalily čtyři hlavní charakteristiky ve změně rozšíření ptáků mezi dvěma mapovacími obdobími: i) převažující vliv biotopu nad ostatními faktory, ii) slabší, ale významný vliv rozšíření v Evropě, migrační strategie a legislativního statutu u některých z analýz, iii) vliv vzácných druhů na většinu charakteristik, iv) převahu pozitivních změn nad negativními. Hlavní činitelé ovlivňující rozšíření ptáků, intenzifikace zemědělství, šíření lesa, globální klimatické změny a homogenizace krajiny, jsou tedy obdobné jako v západní Evropě, lokální odlišnosti spočívají ve vlivu na migranty a vlivu legislativní ochrany.

Využitelné výstupy:

Intenzivní zemědělství, urbanizace, globální klimatické změny a degradace biotopů na zimovištích ovlivňují ptačí společenstva v západní Evropě. Otázku, zda stejné faktory ovlivňují ptačí společenstva i v zemi střední Evropy s odlišnou historií zemědělství, urbanizace i ochrany přírody, zkoumali autoři v této studii. Pro analýzu byly využity údaje ze dvou hnízdních atlasů rozšíření ptáků v ČR z let 1985 - 1989 a 2001 - 2003. Změny v rozšíření ptáků byly porovnávány s vybranými proměnnými (nároky na biotop, migrační strategie, hnízdní rozšíření v Evropě, zákonná ochrana v ČR).

V obou mapovacích obdobích bylo zaznamenáno 208 ptačích druhů. Sedm druhů mezi obdobími vymizelo (poštołka rudonohá, drop velký, dytík úhorní, kulík písečný, mandelík hajní, ťuhýk menší a ťuhýk rudohlavý), naopak sedm druhů přibylo (volavka bílá, hvízdák eurasijský, husice liščí, orlovec říční, orel královský, rybák bahenní, výreček malý).

Výsledky analýzy odhalily čtyři hlavní charakteristiky ve změně rozšíření ptáků mezi dvěma mapovacími obdobími: i) převažující vliv biotopu nad ostatními faktory, ii) slabší, ale významný vliv rozšíření v Evropě, migrační strategie a legislativního statutu u některých z analýz, iii) vliv vzácných druhů na většinu charakteristik, iv) převahu pozitivních změn nad negativními.

Vliv biotopu se projevil na šíření lesních a vodních druhů na úkor ptáků zemědělské krajiny. Po vyloučení druhů zaznamenaných jen v jednom sčítání ale nebyl kontrast významný. Šest druhů, které vymizelo, je spjato se zemědělskou krajinou. Jejich vymizení poukazuje na nepříznivý vliv změn ve využití půdy na některé ptačí druhy v posledním období. Přesné příčiny vymizení druhů zůstávají neznámé, mohou spočívat v posunu z extenzivně využívané krajiny s heterogenní mozaikou stanovišť na homogenizovanou krajinu s intenzivně obhospodařovanými plochami a/nebo opuštěnými lady. Šíření lesních a vodních druhů bylo signifikantní i po vyloučení druhů zaznamenaných jen při jednom mapování. Větší rozšíření lesních druhů je v souladu se současnými zjištěními na evropské i národní úrovni. Je přičítáno zvyšující se rozloze lesa, vzrůstajícímu podílu starších porostů a zapojování lesa v územích postižených imisemi. Šíření vodních druhů autoři připisují nižšímu loveckému tlaku a vyhlásování chráněných území v oblastech s vodními plochami a mokřady.

Převážně jihoevropské druhy, které hnízdily v obou mapovacích obdobích, zaznamenaly vyšší počet obsazených kvadrátů v pozdějším období. Tento výsledek je v souladu se zjištěním, že klimatické změny ovlivňují rozšíření ptáků. Nicméně, zvyšující se obsazenost kvadrátů u těchto druhů nebyla zaznamenána, pokud byly do analýzy zahrnuty i druhy, které nebyly zaznamenány při druhém mapování. Při bližším ohledu je zřejmé, že úbytek v obsazenosti kvadrátů byl způsoben vymizením druhů zemědělské krajiny. Změna klimatu proto sama nemůže zapříčinit posun v areálu druhu, pokud je jeho biotop zničen.

Výsledky analýzy nepotvrdily ústup migrantů na delší vzdálenosti, což může být způsobeno odlišným tahovými cestami a zimovišti ptáků v ČR a západní Evropě.

Rovněž nebyl zjištěn pozitivní vliv v šíření zvláště chráněných druhů ptáků. Účinnost opatření realizovaných ve prospěch chráněných druhů je pokládána za velmi nízkou.

Hlavní činitelé ovlivňující rozšíření ptáků - intenzifikace zemědělství, šíření lesa, globální klimatické změny a homogenizace krajiny - jsou tedy obdobné jako v západní Evropě, lokální odlišnosti spočívají

ve vlivu na migranty a vlivu legislativní ochrany.

Grafické přílohy: [ptaci_atlasy.jpg](#) [1]

Zdroj: Kolecek J., Reif J., Stastny K., Bejcek V. 2010: Changes in bird distribution in a Central-European country between 1985-1989 and 2001-2003. *Journal of Ornithology* 151 (4): 923-932.

Zadal: Jiří Pokorný

URL zdroje: <http://forumochranyprirody.cz/zmeny-v-rozsireni-ptaku-mezi-lety-1985-1989-2001-2003-v-cr>

Odkazy:

[1] http://forumochranyprirody.cz/sites/default/files/ptaci_atlasy.jpg